

jött a keserű tapasztalás: szegényes a szó-kincs ahhoz, hogy találóan – egymástól megkülönböztetően – jellemezni tudjuk az egyes hangszereket. A legközelebb akkor járunk az igazsághoz, ha a szünet nélkül tartott hangversenyt afféle „változatok gyönyörködtetésre” élményként örökítjük meg. Azt persze a nem-hegedűs hallgató is észrevehette, hogy Szecsődi a hangszerekműsorszámok sorrendjével is tudatosan komponál. Végére hagyta ugyanis saját hangszerét, amelyet a Cremonában végzett Székely Márton készített. Ily módon a Geyer Stefinek ajánlott Hubay-mű, az Orgonabokor-keringő igazi stretta-finálé lett. Szaladt az idő, észrevétlen – a hallgatóság lelkesedése természetesen ráadászámokat követelt. Ekkor már kinyitották a terem ajtaját – s ekkor derült ki, milyen szép számban tartottak ki azok az érdeklődők, akiknek nem jutott jegy. Számukra volt igazán jutalomjáték a ráadás!

A hangverseny címe a mesterműveket és a

magyar mesterhegedűket említette, mint érdeklődés-felkeltőket. Részben, mert frapáns így, az alliterációkkal. A hangszerészek jelenlétének többlet-élményével csak a közönség szembesült. Az előadás várható színvonalát önmagában fémjelezte az előadó-páros, hiszen Szecsődi (akit egyébként sajnálatos módon, csupán ritkán hallhat a fővárosi koncertlátogató) atmoszféra-teremtő jelenlétével pódiumművészként – ne szégyelljük elismerni – világmárka, s méltó partnere Szentpéteri Gabriella, akivel azóta játszik rendszeresen kamarazenét, amióta a Magyar Zongorás Trió hegedűse lett. A triókban illetve szonátákban egyenrangú szerephez szokott zongoraművész számára nem szokatlan a kíséret – kevéssé hálás – háttérszerepe. Ezúttal is kijutott neki átiratból (ami a legkritikább esetben „hangszereszerű”), ráadásul rendkívüli zenei érzékenység és alkalmazkodóképesség szükséges a kísérethez olyankor, amikor a szólista szólamakkor igazán hatásos, ha az előadó él az

agógikus szabadság lehetőségével. Szecsődi vonója alól vitális táncdallamok sorjázta, a magyar(os) zsáner csakúgy elhithető erejű volt, mint a keringők hangvétele. Felszabadultan muzsikálhatott, abban a biztos tudatban, hogy kísérője nem korlátozza szabadságában, hanem vele együtt-lélegezve biztosítja számára a harmonikus hátteret.

S csak azoknak a szakmabelieknek címezve, akik idegenkednek az effajta zsánerdarabokból összeállított műsortól, megjegyzem, hogy Szecsődi a rövid összekötőszövegébe tiszteletreméltó történeti adatot, érdemi információt sűrített. Tette mindezt imponáló könnyedséggel és közvetlenséggel, vérbeli pedagógusként, a korszerű ismeretterjesztés mintapéldájaként.

Hasznos délelőtt volt minden jelenlévő számára, amely közelebb vitte a hallgatóságot, hogy jó zenész (vagy ami legalább olyan fontos!), értő zenehallgató legyen: művelte a hallást, a szívet és az értelmet.

(Fittler Katalin)

Könyvrecenzió

Bónis Ferenc ikerkönyvei:
Élet-képek: Bartók Béla
és Élet-pálya: Kodály Zoltán

Két, jócskán lexikonméretű könyv, mindkettő a Balassi Kiadó érték-orientált vállalkozásának gyümölcse. Az első Bartók születésének 125. évfordulójára készült (2006-ban), a második (nem várva kerekszámú évfordulóra) 2011-ben jelent meg. Külön-külön is érdemesek (lettek volna) a szemlészésre, együttes tanulságaik azonban nem maradhatnak szó nélkül.

Az írás történetében az egyik (ha nem a) legjelentősebb mérföldkő a könyv-formátum megjelenése. S miután polgárjogot nyert, mind szélsőségesebb méretekben kezdett terjedni. Összefüggött ez használatának jellegével csakúgy, mint divatirányzatokkal. A nagyméretű kötetek túlnyomórészt lexikális jellegűek (ha úgy tetszik, kézikönyvtárakba való), a karcsú-kecses példányok a személyes jelleget hangsúlyozzák (olyasmint tartalmaznak, amit nem kevesen szándékoznak állandóan maguknál tartani, adott korszakokban verseket, lírai megnyilvánulásokat például), a legkisebbek pedig gyűjtők szenvedélyét elégitik ki.

Ritka tehát az olyan kiadvány, amely terjedelmét meghazudtoló jellegű. Mint például Bónis Ferencnek az a két könyve, amely voltaképp a legszélesebb körű érdeklődésre tarthat számot.

Rendhagyó nagytetvérei az „X. Y. zeneszerző élete képekben” jellegű kiadványoknak, amelyek – valljuk meg – inkább reprezentatív jellegűek voltak. Ezek a könyvek bizonyos szempontból összegzésnek mondhatóak, ama tudás összegzésének, amely segítségükkel bárkié lehet: muzsikusé, elkötelezett zenebaráté, vagy egyszerű érdeklődő-tájékozódóé egyaránt. Mert nem feltételeznek semminemű szakmai tudást-felkészültséget, kizárólag időt kérnek a potenciális olvasóközönségtől.

Időt, amiben szűkösen vagyunk a 21. század elején – ugyanakkor felkínálják annak a lehetőségét, hogy a kínált tudás-mennyiséget bármiféle részletekben szerezhesse meg az érdeklődő. Mert egyvégtében való olvasást leginkább csak a kötetek bevezető tanulmányai igényelnek, a gazdagon kommentált képeskönyv további tanulságai bármiféle részletességgel elsajátíthatóak.

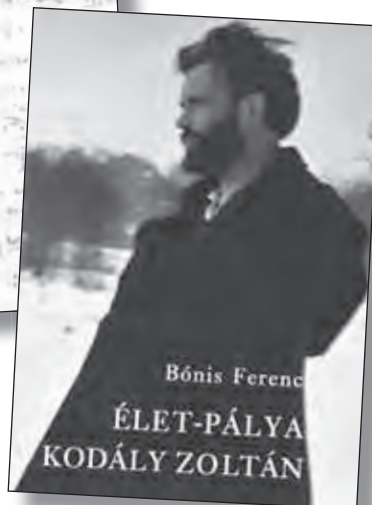
Ilyesfajta munkára keresve sem lehetne ideálisabb személyt találni Bónis Ferencnél. Zenetörténeti életművének külön fejezetét

jelenti rádiós (szerkesztői) munkája, melynek egyik csúcsteljesítménye a két „Így látam...” sorozat, melyek (több kiadásban) nyomtatásban is napvilágot láttak. A történész, aki ezeknek köszönhetően már akkor felismerhette az „oral history” felbecsülhetetlen értékét, amikor az általános szakmai vélekedés nem foglalkozott e kérdéssel, szerencsés csillagzat alatt kezdett egyedi vállalkozásába: a bővített kiadások tartalomjegyzékében megjelenő fekete keretek ékesen bizonyítják, szinte az utolsó pillanatban mentette a menthető. A rádióműsorok terjedelmét a műsoridő korlátozta, s vélhetőleg a nyomtatásban megjelent – gyakran bővebb – verzió sem tartalmazta mindig a „felgyűjtött” adat- és élménymennyiség egészét. A publikálásra nem került anyag, életbe-ágyazottságával, a szerkesztő tapasztalati kincse maradt, olyan tőke, ami későbbi publikációiban kamatozott. Így e két kötetben olyan munkák jöttek létre, amelyeknek nincsenek alternatívái. Nem kiválthatóak – mást, másképp tanítanak, mint más könyvek, tanulmánygyűjtemények. Másképp okulhatnak belőlük a szakmabeliek is.

Bartók és Kodály: ikercsillagok a magyar zenetörténet egén. Szabolcsi Bence költőien megfogalmazott, lényegretörő meglátása újabb alátámasztást nyer e kötetek által. Tegyük hozzá: a rendelkezésre álló nagy terjedelem (nyilvánvaló: a gazdag kép- és dokumentumanyag birtokában még így is

szelektálásra kényszerült az összeállító) egészen kivételes lehetőséget biztosított ahhoz, hogy különböző megvilágításokban mutassa az egyes kötetek főszereplőjét. Néha történelmi-társadalmi környezetben, máskor intim közelségből, de szerencsére sohasem süllyedve a bulvársajtó – már-már személyiségi jogok határait súroló – színvonalára.

Mi adja e kötetek kivételes értékét? Az idők szavának felismerése, miszerint napjaink embere (értsd, nyomtatott sajtót még mindig forgató embere) némileg másképp viszonyul az olvasáshoz, mint elődei. Tudásanyag helyett általánosabb az információszerzés gyakorlata, a nagy összefüggések iránti érdeklődést háttérbe szorította a különböző szempontok szerint „érdekes” keresése. Nos, az információhordozók gazdag világában is ritka az olyan forrás, ahonnan ennyi (különbözőféle) értesülés begyűjthető. Célirányos kérdésekre persze aligha kapunk választ, de a kötetekben tallózva új világok tárulnak fel előttünk. Összefüggések világosodnak meg, s egyáltalán, azáltal, hogy nem környezetéből kiragadva, hanem korának gyermekeként ismerjük meg a két szerzőt, hirtelen többdimenzióssá válik alakjuk. A két könyv forgatója számára pedig világossá válik egyéniségük különbözősége, szinte kitapinthatóak az „érzékeny felületek”, ahol vállvetve küzdenek a közös célokért, s ahol ütközhetnek véleményeik. Emberi alakjuk már-már háromdimenzióssá, körüljárhatóvá válik azok számára is, akik személyesen még csak nem is láthat-

ták egyiküket sem.

A kötetek másik, bizonyos szempontból még fontosabb tanulsága immár a személyektől független. Szembesülnünk kell azazal, hogy – a technikai haladás áldásaként – a papír-alapú emlékezést mindinkább kiszorítja az elektronikus. Nézem a fotókat, s belegondolok: mi marad az utókorunk napjaink zeneszerzőiből? Mobiltelefonnal készített pillanatképek? Digitális képek, amelyek eltűnhetnek, ha összeomlik egy szerver? S vajon hogyan lehet majd egykor „visszakeresni” az esetleges felvétel-készítő apparátusokat? A halandóság és halhatatlanság játéka tréfálkodik velünk, amikor lemondunk pillanatok, folyamatok rögzít-

téséről (ami pedig, ismét csak hála a technikai fejlődésnek!) mind egyszerűbb (pontosabban: megoldhatóbb) lenne. Nézem a képeket, amelyek hivatalos alkalmakkor készültek – napjainkban a kirendelt fotósok a felhasználható (valamilyen sajtóorgánium által megvásárolt) képek kivételével nyilvánvalóan törlik a többit, ezáltal a holnap tegnapiját érvénytelenítik. Ha pedig a magánélet területére tévedek, saját gyakorlatból tudom: leszoktunk a fotózásról. Márpedig, ami nincs megörökítve, nem hívható elő. Nemcsak fénykép-minőségben, hanem a múltból sem!

Vészharangot kondítok tehát e kötet tanulságaként: zeneszerzők, előadóművészek hozzátartói, ne legyetek restek, szeretteiteket minél időtállóbban megörökíteni! Mert ha a majdani utókor érdeklődne is napjaink zeneszerzői/előadói iránt, nem fog találni semmit, s így rekonstruálni sem fogja tudni – még csak kaleidoszkóp-szemcséit sem – a napjainkbeli életnek. Ezzel ismételtelen halálra (örök elfeledettségre) lesz ítélve az a korszak, amelynek zenéjét – épp a játszottság rendszertelensége miatt – a historikus előadás iránt érdeklődők sem fogják tudni feltámasztani.

Fittler Katalin

Lemezkritika

Zádor Jenő (1894–1977) szerzői album
(NAXOS 8.572548)

A MÁV Szimfonikus Zenekar legújabb felvételén Zádor Jenő öt műve szerepel. Olyan szerző életművéből ismerhetünk meg egy szeletet (pontosabban, több szeletébe kóstolhatunk bele), akinek a neve keveset mond a szakmabelieknek is. Érthető ez, hiszen élete jelentős részét külföldön töltötte, s amikor idehaza élt, akkor sem arattak átütő sikert idehaza bemutatott művei. Bátaszék szülötte tizenhat éves korától Bécsben, majd Lipcsében tanult (utóbbi városban Max Reger volt a zeneszerzés-tanára), Münsterben doktorált, majd ismét Bécs-

ben tanult, egészen 1928-ig. A gyermekként virtuóz zongorista mindeközben már elkötelezte magát a zeneszerzés mellett, amelynek szakmai részét hosszú tanulmányideje alatt alaposan elsajátította. Vállalkozókedve a bátorságban mutatkozott meg: pályakezdőként mert szimfóniával és operákkal „nyitni”. 1923 és ’36 között három színpadi műve került bemutatásra a budapesti Operaházban. Az Anschlussot követően emigrált, Amerikába. Hollywoodban néhány filmzenét írt, emellett főként hangszerelőként vált ismertté (1941-től ’63-ig szoros munkakapcsolatban volt Rózsa Miklóssal). Formai biztonság és láttató hangszerelő-készség birtokában komponált és hangsze-

relt. Hitt abban, hogy van közönsége – abban, hogy mesterségbeli tudással készített, könnyen befogadható darabjai tetszésre találhatnak. A színvilággal kárpótolta hallgatóit a feszültség-oldás dinamizmusának teljes hiányáért. Zádor zenéje harmonikus, konfliktusmentes, földközeli-kommersz bútorzene. Kortalan zene – amely általában nem vesz tudomást kortársairól, kiváltképp a kísérletező-újítókról.

A felvételen is hallható Magyar capriccióját Carl Schuricht vezényletével 1935-ben mutatta be a Filharmóniai Társaság Zenekara, a Csárdás rapszódia már Amerikában készült, Kolumbusz Kristófról szóló, sikeres opera-oratóriumának a bemutatását követően. „Ennyi” – e divatos szóval summázhathatjuk, mit vitt magával zenei anyanyelvi emlékként az Újhabába. Ez nem kritikai megjegyzés, hanem tény – mintapélda,